

DİJİTAL YERLİLERİN SOSYOTELİZM (PHUBBING) EĞİLİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ozan YILDIRIM¹
Duygu ÜNALAN²

ÖZ

Web 2.0 teknolojisinin gelişmesiyle bloglar, mikro bloglar, sosyal ağ siteleri gelişmiş ve kullanıcı katılımlı bir medya sistemi ortaya çıkmıştır. Akıllı telefon teknolojisinin gelişmesiyle birlikte de kullanıcıların sosyal medya hesaplarına erişimleri kolaylaşmış, böylece sosyal medya kullanımında artış olmuştur. Sosyal medya günümüzde tüketici davranışlarını, bilgi edinme biçimlerini, bireylerin düşüncelerini, tutumlarını değiştirmiştir. Çevrimiçi ortamlar, her türlü yeni teknoloji, anlık mesajlaşma ortamları, cep telefonları, tartışma forumları, bilgisayar oyunları ve sosyal ağlar gibi yeni teknolojiler, bu teknolojinin içine doğan ve çok küçük yaşlardan itibaren teknoloji ile tanışarak kendisine teknolojik bir öğrenme dili geliştiren yeni kuşağın, eş deyişle dijital yerlilerin hayatlarının merkezini oluşturmaktadır. Özellikle dijital yerlilerin sosyal medya kullanımlarında son yıllarda artış gözlenmektedir. Bu artış, belirli oranlarda internet, akıllı telefon ve sosyal medya bağımlılığı gibi kavramların da tartışılmasına neden olmuştur. İnternet bağımlılığı ile doğrudan bağlantılı olan ve genel olarak akıllı telefon üzerinden sosyalleşmek anlamına gelen sosyotelizm ise özellikle ilişkilerin farklı şekillerde ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, dijital yerlilerin sosyotelizm eğilimlerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü'nde öğrenim gören 3. sınıf öğrencileriyle (5 kadın, 5 erkek) yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler; 1. Gündelik Yaşam ve Sosyal Medya, 2. Akıllı Telefon Bağımlılığı ve 3. Yüz Yüze İletişim Sırasında Akıllı Telefon Kullanımı kategorileri altında nitel olarak (tematik analiz ile) çözümlenmiş ve dijital yerlilerin sosyotelizm eğiliminde oldukları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Sosyal Medya, Dijital Yerliler, Akıllı Telefon Kullanımı, Sosyotelizm.

THE EVALUATION OF DIGITAL NATIVE SOCIOTELISM (PHUBBING) TRENDS

ABSTRACT

With the development of Web 2.0 technology, blogs, micro blogs, social networking sites have developed and a user-participation media system has emerged. With the development of smartphone technology, users have easier access to their social media accounts, thus there is increase in the use of social media. Today, social media has changed consumer behaviors, ways of acquiring information, individuals' thoughts and attitudes. New technologies such as online environments, all kinds of new technologies, instant messaging environments, mobile phones, discussion forums, computer games and social networks are the center of digital natives who born into

¹Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi, ozanyildirim87@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7420-2006

²Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi duyguunalan85@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7420-2006

this technology and developing a technological learning language by acquiring technology from a very young age. Social media usage of digital natives has increased in recent years. This increase has led to discussion of concepts such as internet, smartphone and social media addiction. Sociotelim, which is directly linked to internet addiction and means socializing via smart phone in general, causes relationships to emerge in different ways. In this context, the aim of this study is to reveal the tendency of digital natives to sociotelim. For this purpose, semi-structured in-depth interviews were conducted with 3rd grade students (5 females, 5 males) studying at the Department of Public Relations and Advertising of Niğde Ömer Halisdemir University. These interviews; 1. Everyday Life and Social Media, 2. Smart Phone Addiction and 3. Face-to-Face Communication during the use of Smart Phone categories were analyzed qualitatively and it was concluded that digital native people tend to sociotelim.

Keywords: Internet, Social media, Digital natives, Smartphone use, Sociotelim.

GİRİŞ

Enformasyon çağının içine doğan ve dünyayı teknoloji ile birlikte tanımaya başlayan dijital yerliler; teknolojiye daha kolay adapte olmakta ve teknolojik araçları daha fazla kullanmaktadır.

Teknolojinin gelişimiyle birlikte ortaya çıkan internet ve akıllı medya araçları günümüzde gündelik yaşamın vazgeçilmez ürünleri haline gelmiştir. Kuşkusuz, akıllı medya araçları gündelik yaşamın akışı içerisinde bireylere önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Ancak, sosyal ağların gelişimi, başkalarıyla sürekli iletişim halinde olmak ve internet ortamındaki eğlence içeriklerinin fazla olması, beraberinde ihtiyaç dışı teknoloji kullanımını da getirmektedir.

Dijital yerlilerin en çok kullandığı teknolojik araçların başında akıllı telefonlar gelmektedir. Günümüzde akıllı telefonlar aracılığıyla pek çok eylem gerçekleştirilebilmektedir. Akıllı telefonlar üzerinden gündelik yaşamda alışveriş yapılabilen, fatura ödenebilen, bilet alınabilen, araştırma yapılabilen. Bu eylemler, gündelik yaşamın akışı içinde ihtiyaç dâhilinde gerçekleştirilen eylemler olarak gösterilebilir. Bununla birlikte akıllı telefonlar, özellikle sosyal medya erişimine olanak vermesi açısından; gündelik ilişkilerin ve özellikle sosyalleşme şekillerinin değişmesine neden olmuştur. Özellikle dijital yerlilerin sosyal medya kullanımlarında son yıllarda artış gözlenmektedir. Bu artış, belirli oranlarda internet, akıllı telefon ve sosyal medya bağımlılığı gibi kavramların da tartışılmasına neden olmuştur. İnternet bağımlılığı ile doğrudan bağlantılı olan

sosyotelizm ise özellikle ilişkilerin farklı şekillerde ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Sosyotelizm en basit anlamıyla ağlar ve akıllı telefon üzerinden sosyalleşme anlamına gelmektedir. Kuşkusuz, ağlar veya akıllı telefonlar üzerinden sosyalleşmenin bir sakıncası yoktur. Buradaki sorun yüz yüze iletişim ve ilişki sırasında bireylerin sürekli olarak telefonlarıyla ilgilenmesinden veya sosyal medya aracılığıyla paylaşım yapmalarından ortaya çıkmaktadır. Sosyotelizm, bireylerin somut bir mekânda muhatap olduğu kişilerle değil, sosyal medya hesapları üzerinden başka şeylerle ilgilenme durumudur.

Bu çalışmanın amacı, dijital yerlilerin sosyotelizm eğilimlerini ortaya çıkarmaktır. Çalışmada, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü'nde öğrenim gören 3. sınıf öğrencileriyle (5 kadın, 5 erkek) yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler sosyotelizm kavramının kapsamı dikkate alınarak oluşturulan 1. Gündelik Yaşam ve Sosyal Medya, 2. Akıllı Telefon Bağımlılığı ve 3. Yüz Yüze İletişim Sırasında Akıllı Telefon Kullanımı kategorileri altında tematik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Tematik analiz, bir veri kümesi içerisindeki kalıpları veya temaları tanımlamak, analiz etmek ve raporlamak için kullanılan nitel bir yöntem (Braun ve Clarke, 2006: 79) olup “kodlama ve tema geliştirme üzerine odaklanmış analitik bir işlem” olarak tanımlanabilir (Lyons ve Rohleder, 2014: 96). Tematik analiz, araştırma konusunun daha derin ve geniş bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunur (Marks ve Yardley, 2004). Tema, bir veri biriminin neyle ilgili olduğunu ve ne anlama geldiğini tanımlayan bir ifade ya da cümledir (Saldana, 2009: 139). Temalar; sık kullanılan kelimeler, yinelenen faaliyetler, anlamlar ya da duygulara dair ifadeler gibi kalıplardan türetilir (Taylor ve Bogdan, 1989: 131). Tematik analiz, öncelikle temaların belirlenmesi ve analizin bu temalara göre yapılması (Fereday & Muir-Cochrane, 2006) ya da öncelikle temel kategorilerin belirlenerek buna bağlı olarak temaların belirlenmesi (Simons, Lathlean, & Squire, 2008) şeklinde uygulanabilmektedir.

Çalışmada her bir katılımcıya eşit şartlar sunulmuş, kendilerini ifade etme noktasında herhangi bir süre sınırlaması getirilmemiştir. Yarı yapılandırılmış

derinlemesine görüşme tekniğinin doğasına uygun olarak, katılımcılara önceden belirlenmiş sorulara ek olarak verdikleri yanıtlar doğrultusunda ek sorular da yöneltilmiştir.

1. İnternet, Sosyal Medya ve Dijital Yerliler

Askeri amaçlı bir proje sonucu ortaya çıkan internet, bugün geldiği konum itibariyle enformasyon toplumunun itici gücü olmuştur. Gündelik yaşamdan iş yaşamına, siyasi yaşamdan, ekonomiye kadar pek çok unsuru etkileyen internet, özellikle web 2.0 teknolojisinin gelişmesiyle birlikte sosyal ilişkileri de yoğun şekilde etkilemiştir.

Web 2.0 teknolojisi, internet teknolojilerinin kullanıcı temelli olmasını sağlarken; pek çok üstünlüğü de beraberinde getirmiştir. İnternet kullanıcılarının bir yandan içeriklere ulaşması; diğer yandan da içerik üretebilmesi, ağlar üzerinden gerçekleşen bireylerarası işbirliği ve ulaşılabilir kaynakların fazlalığı bu üstünlüklerdendir (Fuchs, 2008: 131).

Web 2.0 ise sosyal medya oluşumuna olanak veren bir sistem olarak hayatımıza girmiştir. Bloglar, mikro bloglar, sosyal ağ siteleri web 2.0 sayesinde oluşmuştur. Web 2.0'in temeli, etkileşim ve bireysel internet kullanıcılarının içerik üretebilmesidir (Fuchs, 2016: 49). Web 2.0 teknolojisi ileri teknolojik unsurlarını bir araya getirmektedir. Bu teknoloji, kullanıcı katılımını sağlayan ve kolaylaştıran bir teknolojidir (Güler, 2011: 53). Sosyal medya kullanımı son yıllarda oldukça artmıştır. Sosyal medyaya akıllı telefonlar üzerinden erişilebilmesi, bu platformlara erişimi kolaylaştırmıştır. Bu özellik sosyal medya kullanımının artmasına neden olmuştur.

Sosyal medya, gündelik yaşam pratiklerinin paylaşıldığı bir mecradır. Sosyal medya kullanıcıları, sosyal medya sitesinin yaratıcılarının sınırladıkları çerçevede kamuya açık profil oluştururlar. Kendi profilleri üzerinden bağlantılar paylaşabilirler ve diğer kişileri arkadaş listelerine ekleyebilirler. Ayrıca, kendi ilgi alanlarına göre oluşturdukları profiller üzerinden diğer insanlarla bağlantıya geçebilirler (Boyd ve Ellison, 2008: 210-211). Eşdeyişle, sosyal medya bireysel internet kullanıcılarına kendi profillerini oluşturma ve bu profiller aracılığıyla kendi yaşam biçimini sunma

olanağı vermektedir. Bu durum da sürekli olarak bir etkileşimin yaşanmasına neden olmaktadır.

İnternet tabanlı sosyal medya, bir kişinin yüzlerce kişiyle iletişim kurabilmesine olanak sağlamaktadır. Yirmi birinci yüzyıl, sosyal medyanın yoğun şekilde kullanımına tanıklık etmektedir. Sosyal medya günümüzde tüketici davranışlarını, bilgi edinme biçimlerini, bireylerin düşüncelerini, tutumları değiştirmiştir (Mangold ve Faulds, 2009: 357-358).

Sosyal medya, “sosyal” ve “medya” kavramlarının birleşmesi üzerine oluşmuştur. Sosyal kelimesi, insanların diğer insanlarla olan bağlantı ve ilişkisini ifade etmektedir. İnsanlığın varoluşundan itibaren insanlar diğer insanlarla birlikte olma ve yaşama ihtiyacı duymuşlardır. Grup içerisinde yaşam insanlara kendilerini daha iyi hissettirmekte, fikir ve düşünceler daha rahat paylaşılmaktadır. Bu yüzden, sosyalleşme bireylerin önemli gereksinimlerinden biridir. Medya, diğer insanlarla olan bağlantı ortamıdır. Sosyal medya teknolojisi, etkili bir şekilde diğer insanlara erişimi ve onlarla bağlantı kurmayı sağlamaktadır. Ayrıca, sosyal medya ilişkiler yaratmakta ve güven inşa edebilmektedir (Safko, 2010: 6-7). Sosyal medya, bireysel internet kullanıcılarına bazı avantajlar sağlamaktadır. Bunlardan biri, bireylerin varlıklarını sosyal medya ortamları aracılığıyla sürdürmeye başlamalarıdır. Öte yandan, sosyal medya bireylere kimlik oluşturmaları için olanak verir. Sosyal medya üzerinde paylaşım oldukça fazlayken; ilişkiler de sosyal medya aracılığıyla yaratılabilmektedir. Sosyal medya sayesinde, bireyler bir gruba dâhil olmak için zaman ve mekân sınırlamalarına maruz kalmamaktadır (Kietzman, vd. 2011: 243). Sözü edilen özelliklerinden dolayı, sosyal medya ve özellikle sosyal medyaya erişimi, paylaşımı daha kolay hale getiren akıllı telefonlar genç nüfus arasında daha fazla kullanılmaya başlanmıştır.

Çevrimiçi ortamlar, internet, her türlü yeni teknoloji, anlık mesajlaşma ortamları, cep telefonları, tartışma forumları, bilgisayar oyunları ve sosyal ağlar gibi birçok gelişen teknoloji yeni kuşağın, eşdeyişle dijital yerlilerin hayatlarının merkezini oluşturmaktadır. Dijital yerlilerin çevrimiçi etkinlikleri her gün artan bir şekilde günlük hayatlarının bir parçası haline gelmektedir (Prensky, 2004: 3).

Dijital yerlilik kavramı genel olarak yeni bin yıl veya milenyum (2000 yılı ve sonrası) olarak isimlendirilen çağın öğrenenlerini ve öğrencilerini tanımlamakta kullanılmaktadır. Yani teknoloji temelli bir dünyaya doğan ve çok küçük yaşlardan itibaren teknolojiyle tanışarak kendilerine teknolojik bir öğrenme dili geliştiren yeni nesil öğrencilere dijital yerliler denilmektedir (Prensky, 2001, Oblinger ve Oblinger, 2005 ve Pedró, 2006'dan aktaran Arabacı ve Polat, 2013: 13). Dijital yerliler teknolojiye daha kolay şekilde adapte olabilmekte ve teknolojiyi daha kolay kullanabilmektedir. Bu bağlamda, gerçekleşen bilinçsiz kullanımlar beraberinde teknoloji bağımlılığını da getirebilmektedir.

Dijital yerliler teknolojiyi öğrenme etkinlikleri için ve özellikle sosyalleşme ve iletişim amaçlı kullanılmaktadırlar. Dijital yerliler kolayca yeni teknolojilere uyum sağlayan, onu kullanırken bozmaktan ya da yanlış yapmaktan korkmayan ve teknoloji aracının yeniden başlatılması ile her şeyin önceki haline dönebileceğini bilerek teknolojiyi daha rahat bir şekilde kullanan bireylerdir (Günüç, 2011'den aktaran Karabulut, 2015: 16). Günümüzde teknolojinin, internetin ve akıllı telefonların özellikle sosyalleşme ve iletişim için daha fazla kullanıldığı söylenebilir.

Aşırı teknoloji kullanımı, beraberinde bazı sorunlar ortaya çıkarabilmektedir. Özellikle akıllı telefon kullanımı bu açıdan daha somut sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Kuşkusuz, akıllı telefon kullanımı; sosyalleşme, iletişim vb. için önemli fırsatlar yaratmaktadır. Ancak yüz yüze iletişim sırasında, toplantılarda veya derste sürekli olarak akıllı telefonla ilgilenmek büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorun, genel olarak dijital yerlilerde daha fazla görülmektedir.

Dijital yerliler, sokaklarda oyun oynamak yerine; tablet, akıllı telefon ya da bilgisayar başında büyümüş bir nesil olarak nitelendirilmektedir. Dijital yerliler, sanal ortamda oldukça sosyaldir. Herhangi bir kafede buluşan dijital yerliler genel olarak birbirleriyle değil, ellerindeki telefonlarla ilgilenmektedirler. Dijital yerliler kendilerini ifade etmek için; sembol, kısaltma ve simgeleri yoğun şekilde kullanmaktadır. Dijital yerlilerin en büyük özelliği; aynı anda birkaç işi birlikte yapabilmeleridir. Dijital yerliler, televizyon izlerken oyun oynayabilmekte ve aynı

zamanda arkadaşlarıyla mesajlaşabilmektedir.³ Buradaki temel nokta, dijital yerli olmanın avantajlarının farkına varmak ve bunu kullanabilmektir. Çünkü dijital yerli olmanın bazı üstünlükleri vardır. Ancak, günümüzde pek çok dijital yerlinin bu üstünlüklerin farkında olmadıkları söylenebilir.

2. Akıllı Telefon Kullanımı ve Sosyotelizm

Akıllı telefonlar, ileri düzeyde işlem yapma kapasitesine sahip cihazlardır. Bu cihazlar; wifi, 3-4.5G, GPS ve bluetooth gibi özellikler taşımaktadır. Akıllı telefonlar üzerinden internete girilebilmekte, sosyal medya sitelerinde aktif olunabilmekte ve bilgisayarlar üzerinden yapılan pek çok işlem yapılabilmektedir. Dolayısıyla, akıllı telefonlar sunduğu kullanım avantajlarından dolayı; özellikle son yıllarda daha fazla kişi tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

2018 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye’de akıllı telefon kullanıcıları günde 78 kez telefonlarını kontrol etmektedir. Bu sayı, akıllı telefon kullanıcılarının 13 dakikada bir telefonlarını kontrol ettiklerini göstermektedir. Araştırmada, Türkiye’deki akıllı telefon kullanıcılarının %66’sı telefonlarını gereğinden fazla kullandıklarını itiraf etmişlerdir. Yapılan araştırmaya göre, Türkiye’de akıllı telefon pazarının da oldukça fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Avrupa’da 12 ay içinde akıllı telefonunu değiştirmek isteyen kişilerin oranı %36 iken bu sayı Türkiye’de %56 olarak ortaya çıkmıştır.⁴

Akıllı telefon kullanımı ve internete erişim oranları arasında doğrudan bir bağlantı olmuştur. Çünkü akıllı telefonlar, içinde barındırdığı özelliklerden dolayı internete erişimi kolaylaştırmaktadır.⁵ Akıllı telefonlar, gündelik yaşamda bireylere eşlik eden en önemli araçlardan biri haline gelmiştir. Bu bağlamda, gündelik ilişkilerde de akıllı telefonların etkisi görülmektedir.

³<https://www.bilimvetekno.com/dijital-yerli-nedir/> (Erişim tarihi: 27.09.2019).

⁴<https://www.haberturk.com/turkiye-de-akilli-telefon-kullanim-orani-nedir-1793115-ekonomi> (Erişim tarihi: 30.09.2019).

⁵ <https://www.mobiroller.com/tr/blog/dunya-capinda-akilli-telefon-kullanimi-ne-durumda/> (Erişim tarihi: 30.09.2019).

Her yaştan insan akıllı telefon kullanabilmektedir. Ancak, akıllı telefonlara en çok uyum sağlayanlar Y ve Z kuşağında yer alan bireylerdir. 1977- 1994 arası doğanlar Y Nesli olarak adlandırılırken, bu kuşakta yer alan bireyler oldukça entelektüel ve teknolojiye yatkın niteliktedir. 1995 sonrası doğanlardan oluşan Z nesli ise oldukça komplike medya ve bilgisayar çevresinde yetişmiş, interneti daha fazla kavramış ve içselleştirmiş ve Y nesline göre daha uzman niteliktedir. Bu iki kuşak akıllı telefon kullanımında öne çıkmaktadır (Choudhary, 2014: 10-11). Çalışmada bu iki nesil de dijital yerliler olarak tanımlanmıştır. Dijital yerliler, yeni teknolojileri yoğun şekilde kullanırken gündelik hayatın akışı içerisinde de bu araçlar hayatlarında başat bir konuma gelmiştir.

Akıllı telefonlar aracılığıyla kullanılan sosyal medya, özellikle üniversite öğrencileri arasında gündelik yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Bu durum, beraberinde akıllı telefonlara olan bağımlılık durumunu da etkilemiştir (Işık ve Kaptangil, 2018: 695). Karadağ ve arkadaşları (2015) tarafından üniversite öğrencilerinin cep telefonu bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı ve oyun bağımlılığı üzerine yapılan bir çalışmada, sosyotelizm davranışının en önemli belirleyicilerinin cep telefonu, SMS, sosyal medya ve internet bağımlılığı olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla özellikle sosyal ilişkilerin gelişimi ve sürdürülmesinde akıllı telefon bağımlılığı önemli bir engeldir. Kişilerarası iletişim sırasında, sürekli olarak akıllı telefon ve sosyal medyaya bakılması ve ağlar aracılığıyla sosyal hale gelinmesi günümüzde sosyotelizm olarak tanımlanmaktadır.

Bağımlılık bireylerde heyecan oluşturan bir alışkanlıktır. Davranışçı yaklaşım çerçevesinde, eğer bir davranış sonucunda doyuma ulaşıyorsa ya da olumsuz bir durumdan bir davranış yoluyla çıkılabiliyorsa; bu davranış bireylere doyum sağladığı için bağımlılık yapmaktadır. Akıllı telefonlar ve özellikle akıllı telefonlar aracılığıyla erişilen sosyal ağlar, bireylere farklı açılardan doyum sağlatabilmektedir. Dolayısıyla akıllı telefonların bağımlılık yapma durumu mevcuttur. Kuşkusuz, akıllı telefonlar gündelik yaşamı kolaylaştırıcı bazı özelliklere sahiptir. Doğru kullanıldığı zaman son derece yararlı ve kolaylık sağlayan özellikleri olan akıllı telefonların, bilinçsiz ve aşırı derecede kullanımı durumunda fiziksel ve psikolojik bazı sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, bireylerin sürekli olarak akıllı telefonlarını kontrol etmesi

bulunulan fiziki yerden kopmalarına neden olurken; sosyal medya ve mesajlaşma uygulamalarının yaygınlaşması da bireylerin gerçek hayatta görüşmektense sürekli akıllı telefon üzerinden görüşmeye alışmasına neden olmaktadır (Ünal, 2015: 8-9). Bu durum, psikolojide sosyotelizm olarak tanımlanmaya başlamıştır. Sosyotelizm genel anlamda, akıllı telefon üzerinden sosyalleşmek anlamına gelmektedir. Sosyotelizm bir davranış şeklidir. Bu davranış şeklini gösteren bireyler, yüz yüze iletişim, toplantı, ders vb. sırasında da akıllı telefonlarına bakmaktan kendilerini alamazlar ve bundan tatmin sağlarlar.

Sosyotelizm, bireyin başka bireylerle iletişimi sırasında dikkatini ve algısını akıllı telefona vermesi, akıllı telefonla ilgilenmesidir. Birey bu sırada, algısını kişilerarası iletişimden kaçırmakta ve akıllı telefonuna odaklanmaktadır. Sosyotelizm, çevresindekileri görmezden gelerek, zamanını akıllı telefon üzerinden gerçekleştirilen eylemlere verme davranışıdır. Alanyazında sosyotelizm, genel olarak bağımlılık olarak nitelendirilmekte ve sosyal bir davranış bozukluğu olarak değerlendirilmektedir. Sosyotelist davranışların, akıllı telefon, oyun, sosyal medya ve uygulama bağımlılıklarıyla ilişkili olduğu savunulmaktadır (Karadağ, vd. 2016'dan aktaran Göksün, 2018: 658). Sosyotelist davranış sergileme eğilimi, gündelik yaşamdaki ilişkilere ve gündelik yaşamın işleyişine olumsuz şekilde yansımaktadır. Örneğin arkadaş ortamında bir araya gelen ve yüz yüze iletişim kurma amacı taşıyan kişilerin, sürekli olarak akıllı telefonlarıyla ilgilenmeleri, bireylerarası iletişim yönünde bir engeldir. Benzer şekilde, bir toplantı sırasında sık bir şekilde akıllı telefona bakılması da gündelik yaşamın işleyişine zarar vermektedir. Bu noktada bireylerin, sosyotelist davranış eğilimi gösterdiklerinin farkına varmaları önem taşımaktadır. Çünkü sosyotelizm bir davranış bozukluğudur ve bireylerarası iletişime zarar vermektedir. Yapılan çalışmalar da sosyotelizmin bireylerarası iletişime zarar verdiğini ortaya koymaktadır. Roberts ve David (2016), birçok kullanıcı için günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası olan akıllı telefonların, romantik ilişkiler de dâhil olmak üzere her türlü kişilerarası ortama nüfuz etme potansiyeline sahip olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmalar çatışmanın nedeni olarak akıllı telefon kullanımını gösterirken bunun sonucunun düşük ilişki memnuniyeti ve azalmış refah olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu zararlı dinamiklerin gerisinde bulunan mekanizmayı ortaya

çıkarmayı amaçlayan Krasnova ve arkadaşları (2016), akıllı telefon kullanımının sınır belirsizliği yaratacağını belirterek, bunun kıskançlık duygusunu arttıracaklarını ve çiftin ilişkisel uyumunu azaltacağını ileri sürmektedirler. Yaptıkları çalışma sonucunda akıllı telefonların kişiler arasındaki duygusal bağlantıyı kesen bir unsur olduğunu ortaya koymuşlardır.

Sosyotelizm kişinin iletişim içerisinde olunan kişi veya kişilere karşı gösterdiği saygısız tutum, onları umursamama, sanal ortamı gerçek yaşama tercih etme gibi birçok olası dinamiği barındıran bir kavramdır. Sosyotelizmin köklerinde bilgisayardan akıllı telefona aktarılan internet, oyun gibi uygulamalar olabileceği gibi akıllı telefonun kendisine has özellikleri de olabilmektedir. Sosyotelizm, problemleri telefon kullanımı, trafik gibi yasaklanan ortamlarda bile akıllı telefon kullanmakla özdeş bir davranış bağımlılığı olarak görülmektedir (Bianchi ve Phillips, 2005'den aktaran Karadağ, vd., 2016: 225). Bu davranış bağımlılığının özellikle dijital yerlilerde daha fazla görüldüğü söylenebilir. Çünkü dijital yerliler, enformasyon toplumunun içine doğup, bu toplumun teknolojik ve kültürel gelişmelerine daha kolay şekilde adapte olmuşlardır. Özellikle dijital yerlilerin gündelik yaşamlarında sosyal medya önemli bir yer kaplamaktadır.

Önemli bir bağımlılık nesnesi olan sosyal ağlar, akıllı telefonlarla birlikte bilgisayarlara erişme zorunluluğu olmaksızın sürekli yanımızda olabilmektedir. Böylece bireyler, sosyal medyayı yaşamlarının gerçek zamanlı bir parçasına dönüştürebilmektedirler. Bir başka ifadeyle bireyler gerçek yaşamın içerisinde varlıklarını sürdürdükleri anda sosyal paylaşım sitelerindeki varlıklarını sürdürme çabasına girmekte, ancak bu sırada gerçek yaşamdaki etkinliklerinin niteliğini bozmaktadırlar (Karadağ, vd., 2016: 227).

Özetle, sosyotelizm son yıllarda varlığını daha fazla göstermeye başlamıştır. Bu durum yeni teknolojilerin gelişimi ile doğru orantılı şekilde gerçekleşmiştir. Özellikle akıllı telefonlar, içinde barındırdığı özelliklerden dolayı dijital yerlilere pek çok doyum sağlamaktadır. Gün geçtikçe kullanımı artan akıllı telefonlar, sosyotelizme neden olurken, bağımlılık düzeyinde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, bu konunun dijital yerliler üzerinden çalışılması önemlidir.

3. Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında katılımcıların verdikleri yanıtlar belirlenen temalar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

3.1. Gündelik Yaşam ve Sosyal Medya

Katılımcıların gündelik yaşamda sosyal medya kullanım alışkanlıklarını belirlemeye yönelik olarak “Sosyal medyayı hangi amaçla kullanıyorsunuz?” sorusu sorulmuş ve genel olarak eğlence, alışveriş, arkadaşlarını takip, can sıkıntısını giderme ya da bilgi edinme amaçlı olarak kullandıkları yanıtı alınmıştır. Bununla birlikte katılımcılara hangi sosyal medya hesaplarını kullandıkları sorulmuş ve tüm katılımcıların Instagram, Twitter, Facebook hesapları olduğu öğrenilmiştir. Katılımcıların bazıları ayrıca Youtube kanallarına abonelikleri olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların hepsi hangi sosyal medya hesabını daha çok kullandıklarına yönelik soruya “Instagram” yanıtını vermişlerdir.

Katılımcıların en çok Instagram’da vakit geçirmelerinin nedeninin başkalarının neler paylaştıklarını merak etmeleri olduğu anlaşılmıştır. Bu konuyla ilgili olarak katılımcılardan E1, “Instagram daha kullanışlı, daha renkli, ulaşımı kolay olduğu için onu takip ediyorum” derken, E2 Instagram’da daha çok vakit geçirmesinin nedenini “Daha çok fotoğrafa yönelik olduğu ve merak ettiğim kişilerin ne yaptıklarını orada görebildiğim için takip ediyorum” diyerek ifade etmiştir. Dolayısıyla Instagram, gündelik yaşamın tüketimine aracı olmakta ayrıca bireylerin bir araya gelmeseler de birbirlerinden haberdar olmalarına neden olmaktadır.

Katılımcılar ayrıca Instagram’dan alışveriş yapabildikleri ve ilgi duydukları alanlara ilişkin sayfaları takip edebildikleri için bu mecrayı öncelikli olarak tercih ettiklerini belirtmişlerdir. K5 ise özellikle kendi yaş grubundan insanların en çok Instagram, Youtube ve Twitter’da vakit geçirdiğini kendisinin de bu nedenle bu üç mecrada daha çok vakit geçirdiğini belirtmiştir.

Katılımcılara “Gündelik yaşamınızda sosyal medyanın yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu sorulmuş ve genel olarak ortalama 3-4 saatlerinin sosyal medya mecralarında geçtiği anlaşılmıştır. Katılımcılar yalnızca kendi yaşamlarında değil, çevrelerindeki hemen herkesin hayatında sosyal medyanın

oldukça önemli bir yer kapladığını düşündüklerini belirtmişlerdir. K4 bunun nedenini “Bence orada başka bir dünya var, herkesin ne yaptığını açık ve net bir şekilde görebiliyoruz, bu da merak duygumuzu gideriyor” diyerek ifade etmiştir. K2 ise “Sosyal medya mecraları olmasa sanki hiç vakit geçiremeyecekmişim gibi geliyor” yanıtını vermiş ve akıllı telefonu yanında olmadığında kendisini kötü hissettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte sosyal medya hesaplarını bilgi amaçlı kullandığını ve özellikle Youtube’deki gezi videolarını izlemeyi sevdiğini belirten katılımcılar da olmuştur.

Zaman kavramı modern yaşam ile birlikte farklı şekillerde yönetilmeye başlanmıştır. Sanayi devrimi ve modernizm öncesi doğa ile iç içe olan ve temel ihtiyaçlarını karşılamak için daha fazla uğraşan bireyler için “can sıkıntısı, zaman geçiremememe” gibi hislerin ortaya çıkmasının mümkün olmadığı söylenebilir. Ancak günümüzde, zaman geçirmek için bireylerin yoğun şekilde teknolojiye, özellikle internet dolayısıyla ortaya çıkan sosyal medya sitelerine yöneldiği görülmektedir.

E1, günde ortalama 3-4 saatini sosyal medya hesaplarında geçirdiğini ancak bunun hoşuna gitmediğini belirterek öz eleştiri de yapmıştır. Sosyal medyanın insanı doğasından uzaklaştırdığını ve yalnızlaştırdığını vurgulayarak insanların artık çevrelerini gözlemleyerek bir şeyleri keşfetmek yerine her şeyi akıllı telefonları aracılığıyla keşfettiklerini belirtmiştir. E5 ise “Herhangi bir aktivitem yoksa spora gitmediysem zamanımın çoğunu sosyal medyada geçiriyorum.” diyerek sosyal medyanın yaşamındaki yerinin önemli olduğunu vurgulamıştır.

Katılımcıların hemen hepsi “Arkadaşlarınızla bulduğunuz zaman sosyal medya hesaplarınıza sık bir şekilde girer misiniz?” sorusuna “evet” yanıtını vermiştir. Sohbet sırasında bir anda sohbetin kesildiğini ve ortamdaki herkesin sosyal medya hesaplarına girerek, kimin ne paylaştığına baktığını ya da kendi paylaşımlarının beğeni alıp almadığı kontrol ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılara “Sizce bunun nedeni nedir?” sorusu sorulmuş ve E4, bunun bireyselleşme ile ilgili olduğunu, sosyal medya mecralarının artmasıyla ve kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte insanların birbirlerinin yaşamına olan merakının da arttığını belirtmiş ve bu nedenle arkadaş ortamlarında da insanların sürekli sosyal medya hesaplarına bakma ihtiyacı hissettiklerini vurgulamıştır. Bu durum, bireylerarası iletişim önünde büyük

bir engeldir. Artık bireyler, yüz yüze iletişim yerine ağlar aracılığıyla ortaya çıkan iletişime yönelmektedir.

K5, arkadaş ortamlarında söz konusu durumun sıklıkla yaşandığını belirterek, “Bir fotoğraf çekip sosyal medya hesaplarımıza koyuyoruz, sonra sohbet bitiyor ve fotoğraf nasıl olmuş, kimler fotoğrafı görmüş ona bakıyoruz” yanıtını vermiştir. Bunun nedenini ise insanların çevreye ne yaptıklarını gösterme isteği olarak açıklayan K5, aslında bunun bir yozlaşma olduğunu, ancak insanların bunu artık istemsiz bir şekilde yapar hale geldiğini düşündüğünü belirtmiştir.

K1 de arkadaş ortamlarında herkesin bir anda akıllı telefonlarına bakmaya başladığı anların çok olduğunu belirterek hatta “Uzun zamandır buluşup telefonla oynamamıştık, çok iyi oldu bu” diyerek durumun esprisini yaptıklarını ifade etmiştir.

E1, arkadaş ortamlarında herkesin eline telefonu almasını ve sohbetin kesilmesini hoş karşılamadığını bu durumdan rahatsız olduğunu belirtmiştir. Arkadaşlarıyla onlarla sohbet etmek için buluştuğunu ve bu gibi durumlarda farkına vardığında telefonunu bıraktığını ifade etmiştir. E5 ise bazı arkadaşlarının arkadaş ortamlarında sürekli telefonları ile ilgilendiğini bu nedenle de aralarında bu durumu sohbet konusu yaptıklarını dile getirmiş ve özellikle samimi olmadığı arkadaş grupları arasında sohbetin kesildiği ve herkesin akıllı telefonları ile ilgilenmeye başladığını belirtmiştir.

Katılımcıların verdikleri yanıtlardan, her ne kadar bundan rahatsız olduklarını belirtse de sosyal medyanın yaşamlarında önemli bir yeri olduğu sonucuna varılmıştır. Zamanlarının önemli bir bölümünü sosyal medya mecralarında geçiren katılımcılar, bunun kendilerinde bir alışkanlık haline geldiğini de vurgulamışlardır. Özetle, sosyal medya dijital yerlilerin gündelik yaşamlarında başat bir konumdadır.

3.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı

Katılımcılara “Günde kaç kere akıllı telefonlarınıza bakıyorsunuz?” sorusu sorulmuş, “Günde 50 kere bakıyorumdur (E1)”, “Açıp kapatma dahil 100-200 defa bakıyorumdur (E2)”, “30’dan fazla bakıyorumdur (E3)”, “25-30 defa olabilir (K2)” gibi rakam veren katılımcılar olmuştur. Ancak bazı katılımcılar sayı ifade edemeyecek kadar akıllı telefonlarına baktıklarını belirtmişlerdir. K1, “Yemek

yerken bile bakıyorum, o derece çok” derken, K3, “Hiçbir şey yapmasam telefonumu açıp kaparım. Her şeyi orada halledebildiğimi düşündüğüm için herhalde beynimde bir kodlama yapmışım, sürekli telefonuma bakmak istiyorum. Belki biri bir şey paylaşmıştır, haberlerden geri kalmayayım diye düşünüp sürekli telefonuma bakarım”, K5 ise “Bunun sayısını hiç bilmiyorum, çok fazla” yanıtını vermiştir. Yalnızca E4 ve K4 gün içinde telefonlarına çok fazla bakmadıklarını belirtmişlerdir. Verilen yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların çoğunun gün içinde akıllı telefonlarına sıklıkla baktıkları görülmektedir. Öyle ki verilen rakamlar çalışmanın kuramsal temelinde atıf yapılan 2018 yılında Türkiye’de akıllı telefon kullanımına ilişkin gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarını da doğrular niteliktedir. Dolayısıyla akıllı telefona bakmak, gün içinde yapılan çok önemli bir eyleme dönüşmüştür.

Katılımcılara “Akıllı telefon üzerinden sosyal medya hesaplarına girmek sizi tatmin eder mi?” sorusu sorulmuş ve genel olarak tatmin ettiği yönünde yanıtlar alınmıştır. E1, merak ettiği kişilerin profillerine girmenin hoşuna gittiğini belirtirken; E2, sosyal medya hesaplarına girmenin can sıkıntısını giderdiğini ve bu mecralarda güzel zaman geçirdiğini ifade etmiştir. K5, sosyal medya mecralarında yaptığı paylaşımların insanlar tarafından beğenilmesinin onu mutlu ettiğini, bu nedenle de sosyal medya mecralarında sıklıkla paylaşım yaptığını belirtmiştir. K1 de benzer bir yanıt vererek “Bugün ne paylaşmışım, bu fotoğrafı güzel çekmişim” diyerek tatmin sağladığını ifade etmiştir. E3, sosyal medya mecralarından çok fazla bilgi sağladığı, farklı kültürlerin yaşam biçimleri hakkında fikir sahibi olduğu ya da tarihte neler olup bittiğine ilişkin bilgilere ulaşabildiği için doyum sağladığını belirtmiştir. E5 ise sosyal medya platformlarında paylaştıklarını başkalarının beğenmesinin kendisini mutlu ettiğini ifade etmiştir. Yalnızca E4, sosyal medya hesaplarını kullanmaya başladığı ilk zamanlarda tatmin sağladığını ancak son zamanlarda sosyal medya hesaplarına girmeyi sanki yapılması gereken bir işmiş gibi algıladığını, bu nedenle de bu mecralarda vakit geçirmenin kendisini eskisi gibi mutlu etmediğini söylemiştir.

“Gece yatmadan önce ve sabah uyanır uyanmaz akıllı telefonunuza bakıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların hemen hepsi evet yanıtını vermiştir. Sabahları genellikle kendilerine gelen mesaj olup olmadığını kontrol etmek, arkadaşlarıyla ya da aileleriyle haberleşmek için akıllı telefonlarını kullandıklarını belirten katılımcılar,

geceleleri ise sosyal medya mecralarında, özellikle Instagram’da, kimin neler paylaştığına bakmak, atılan hikayeleri izlemek, Youtube’de video izlemek için akıllı telefonlarına baktıklarını ifade etmişlerdir.

Enformasyon toplumu, enformasyon ekonomisi üzerinden varlığını sürdürmektedir. Sosyal medya siteleri ve akıllı telefonlar da bu ekonominin önemli enstrümanlarıdır. Özellikle dijital yerliler, yeni ekonomik pazarın en önemli müşterilerindedir. Bu bağlamda, hem sosyal medya siteleri hem de akıllı telefonlar sürekli olarak bir gelişim ve yenilik halindedir. Bu durum, dijital yerlilerin akıllı telefon ve sosyal medya kullanımlarını arttırmakta ve böylelikle ‘enformasyonel kapitalizm’ varlığını güçlü bir şekilde sürdürmeye devam etmektedir.

3.3. Yüz Yüze İletişim Sırasında Akıllı Telefon Kullanımı

Katılımcılara sorulan “Sizin için yüz yüze iletişim mi yoksa sosyal medya üzerinden kurulan iletişim mi daha önemli?” sorusuna on katılımcıdan dokuzu yüz yüze iletişim yanıtını vermiştir. K1 “Yüz yüze iletişim daha önemli, çünkü örneğin ‘nasılsın?’ yazdığım zaman, karşınızdaki kişinin psikolojisi o an nasılsa o soruyu ona göre algılar. Dolayısıyla yüz yüze iletişimde anlatmak istediğinizi jest ve mimiklerinizle daha iyi anlatabilirsiniz” yanıtını vermiştir. K2 de yüz yüze iletişimin daha etkili olduğunu, ancak bazen bireylerin sosyal medya üzerinden çekinmeden daha rahat konuşabildiklerini belirtmiştir.

K3 “Geçen sene olsa sosyal medya üzerinden kurulan iletişim derdim, ama bu sene yüz yüze iletişim diyorum. Çünkü telefonda bahsettiğim bir şeyi mimiklerimle ifade edemem, sadece ses tonuyla ya da sözcüklerimle ifade edebilirim. Ama yüz yüze iletişimde beden dilimi de kullanabilirim” diyerek konuya ilişkin düşüncesinin zaman içinde değiştiğini ifade etmiştir. K4 de benzer şekilde sosyal medya üzerinden de insanların duygularını ifade ettiklerini ancak jest, mimik, ses tonu gibi unsurları kullanamadıklarını belirterek iletişimde bunların çok önemli olduğunu vurgulamıştır.

E1, yüz yüze iletişimde insanların söylemeye cesaret edemedikleri şeyleri sosyal medya platformlarında dile getirdiklerini ancak bu kişilerin çoğunun “klavye delikanlısı” olduğunu belirterek sosyal medya üzerinden kurulan iletişimin kendisine sahte geldiğini ifade etmiştir. E2 de konuya ilişkin görüşlerini “Kesinlikle yüz yüze

iletişim daha önemli, sosyal medyada karşı tarafla genellikle yazıyla iletişim sağlıyorsun ama yüz yüze olduğu zaman jest, mimik ve duygusal temaslar devreye giriyor, dolayısıyla yüz yüze iletişim daha samimi.” sözleri ile ifade etmiştir.

Katılımcılardan yalnız biri sosyal medya üzerinden kurulan iletişimin daha önemli olduğunu belirtmiştir. Bu konudaki görüşlerini “Herkes klişe olarak yüz yüze iletişim der. Elbette bu çok önemli, ama çoğu kişiyle yüz yüze görüşme olanağımız olmuyor. Sorunları daha iyi anlamak, olayın ciddiyetini kavramak ve kendini daha iyi ifade edebilmek adına yüz yüze iletişim önemli ama günümüzde sosyal medya üzerinden kurulan iletişim yüz yüze iletişimin önüne geçti bence” diyerek aktarmıştır.

Katılımcıların yanıtları değerlendirildiğinde yüz yüze iletişime daha çok önem verdikleri söylemi ön plana çıkmaktadır. Ancak bu noktada, katılımcıların bu soruya verdikleri yanıtla, gündelik yaşamda sergiledikleri davranış kalıplarında tezatlık olduğu söylenebilir. Çünkü katılımcıların çoğu, daha önceki kategorilerde, arkadaşlarıyla yüz yüze geldiklerinde de akıllı telefon ve sosyal medyadan kopamadıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılara son olarak “Arkadaşlarınızda buluşup, bir şeyler yaptığınız sırada akıllı telefonunuza bakma ihtiyacı duyuyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların hemen hepsi arkadaş ortamında iken telefonlarına bakma ihtiyacı hissettiklerini belirtmiştir. K2 “Kim ne paylaşmış diye sosyal medya hesaplarıma bakıyorum. Bazen arkadaşlarımla otururken sohbet bitiyor ve sıkıldığım için sosyal medya hesaplarıma giriyorum” derken; K3, böyle ortamlarda haber almak için telefonuna baktığını, hiçbir şey yapmasa bile telefonundan saate baktığını belirterek, akıllı telefonların alışveriş merkezleri gibi her şeyi içinde barındırdığı için insanları kendine bağladığını bu nedenle herkesin sürekli telefonuna bakma ihtiyacı duyduğunu ifade etmiştir. K4 de arkadaşları ile birlikte iken 2-3 saat olduysa mesaj var mı diye telefonuna baktığını, K5 ise bu ihtiyacı çok fazla hissettiğini vurgulayarak “Sanırım meraktan sürekli telefonumu kontrol etmek istiyorum” demiştir.

E1, soruya “Bu ihtiyacın bende son zamanlarda refleks haline geldiğini düşünüyorum. Neden yaptığımı bilmeden arkadaşlarımla birlikteyken telefonumu çıkarıp Instagram’a giriyorum, sonradan ne yaptığının farkına varıyorum” diyerek yanıt vermiş ve akıllı telefonların insanların sürekli ellerinin altında olduğu için erişiminin ve kullanımının kolaylığından dolayı insanlarda bağımlılık yarattığını düşündüğünü belirtmiştir. E3 de arkadaşlarıyla oturdukları sırada belli bir yerden sonra sohbetin bittiğini ve herkesin telefonunu açıp onunla uğraştığını ifade etmiştir. Konuya ilişkin E2 ise diğerlerinden farklı bir yanıt vermiştir. “Onlar daha çok telefona bağımlı insanlar için. Benim hobilerim var, onlar dışında kalan boş zamanlarımda telefonla ilgileniyorum ama arkadaş ortamında bakma ihtiyacı hissetmiyorum” demiştir.

Özetle, bu kategoride dijital yerlilerin yüz yüze iletişim sırasında akıllı telefon üzerinden sosyalleşme eğilimleri incelenmiştir. Görüşme yapılan üniversite öğrencilerinde söylem ve eylem tezatlığı ortaya çıkmıştır. Hem yüz yüze iletişimin daha önemli olduğunu vurgulamışlardır, hem de yüz yüze iletişim sırasında akıllı telefonlarına bakma ihtiyacı duyduklarını belirtmişlerdir. Bu durum olumsuz bir psikoloji olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ

Dijital yerlilerin sosyotelizm eğilimlerini ölçmeye yönelik olarak yapılan bu çalışmada yapılan görüşmeler sonucunda sosyal medya kullanımının katılımcıların yaşamında önemli bir yeri olduğu sonucuna varılmıştır. Tüm katılımcıların Instagram, Twitter ve Facebook hesabı olduğu, bunlar arasından en çok Instagram hesaplarında vakit geçirdikleri anlaşılmıştır. Instagram’ın başkalarının neler yaptıklarını takip etme olanağı sunması, katılımcılar açısından bu platformu cazip kılmaktadır. Katılımcılar, günde ortalama 3-4 saatlerini sosyal medya mecralarında geçirmekte, arkadaşlarını ya da takip ettikleri ünlülerin neler yaptıklarını takip etmektedirler. “We are social and hootsuit” araştırma şirketinin 2019 yılında Türkiye’de yaptığı, “Digital 2019 in Turkey” araştırmasına göre de Türkiye’deki sosyal medya kullanıcıları günde ortalama 2 saat 46 dakika sosyal medya

hesaplarında vakit geçirmektedir.⁶ Bu veri araştırmanın ulaştığı sonuçları da doğrular niteliktedir. Bununla birlikte Youtube üzerinden video izlemek de katılımcıların yapmayı sevdikleri etkinliklerden biri olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların hemen hepsi arkadaşları ile buluştuklarında akıllı telefonları ile ilgilenme ihtiyacı hissetmekte ve sosyal medya hesaplarına girmektedirler. Bunun en önemli nedeni ise özellikle Instagram hesaplarında kendi paylaşımlarının beğeni alıp almadığını kontrol etmek ve diğer kişilerin paylaşımlarını da merak ediyor olmalarıdır. Bununla birlikte katılımcıların bazıları istemsiz bir şekilde arkadaş ortamlarında telefonlarına baktıklarını belirtmişler ve bunu da akıllı telefon bağımlılığı ile açıklamışlardır. Katılımcılar ayrıca, yalnızca kendilerinin değil arkadaş ortamlarındaki diğer kişilerin de aynı eğilimi gösterdiklerini vurgulamışlardır. Dolayısıyla dijital yerlilerin sosyotelizm eğilimleri olduğu görülmektedir.

Katılımcıların çoğu günde 30 defadan fazla akıllı telefonlarına baktığını belirtmiştir. Hiçbir şey yapmasalar bile telefonlarını açıp kapattıklarını belirten katılımcılar, akıllı telefon bağımlılıklarını da bu sözlerle ortaya koymaktadırlar. Dolayısıyla akıllı telefon kullanımının dijital yerlilerin hayatlarında önemli bir yerinin olduğunu söylemek mümkündür. Öyle ki boş zamanlarının çoğunu akıllı telefonları üzerinden sosyal medya hesaplarına girerek geçirmektedirler. Bu durum beraberinde serbest zamanların teknoloji ile kuşatıldığının da göstergesidir. Akıllı telefon kullanımının yoğun olması, dijital yerlilerin diğer gündelik yaşam aktivitelerini kısıtlamalarına neden olmaktadır.

Katılımcılar kendileri için yüz yüze iletişimin daha önemli olduğunu belirtmişler, sosyal medya üzerinden kurulan iletişimi samimi ve etkin bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Ancak katılımcıların akıllı telefon ve sosyal medya kullanım alışkanlıkları dikkate alındığında yüz yüze iletişime daha az zaman ayırdıkları sonucuna varmak mümkündür. Bu durum dijital yerlilerin iletişim

⁶ <https://dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/> (Erişim tarihi: 13.02.2020).

biçimlerinde akıllı telefon ve sosyal medya mecralarının belirleyici olduğunun da bir göstergesidir.

Çalışmanın bulguları bireylerin sosyotelizm eğilimi üzerine yapılan daha önceki çalışmaları destekler niteliktedir. Çalışmanın kuramsal temelinde de değinilen Karadağ ve arkadaşlarının (2015), çalışmalarında olduğu gibi bireylerin özellikle sosyal medya ve internet bağımlılığı olduğu ortaya koyulmuştur. Roberts ve David (2016), Krasnova ve arkadaşlarının (2016) çalışmalarında olduğu gibi sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılığının kişiler arası ilişkilerde iletişimi azaltan bir unsur olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum uzun vadede gerek ikili ilişkilerde gerek arkadaşlık ilişkilerinde bireyselleşmeyi beraberinde getirmektedir.

Sosyotelizm psikolojik bir davranış bozukluğu olarak tanımlanmaktadır. Üniversite öğrencileri üzerine yapılan bu mikro araştırmanın bundan sonra yapılacak olan araştırmalara katkı sağlaması amaçlanmıştır. Çünkü sosyotelizm kendisini her yerde gösterebilmektedir. İş hayatında, trafikte veya aile ortamında sosyotelizm eğilimlerinin ortaya çıkarılması da önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

ARABACI, Bakır İ. ve POLAT, Murat (2013). Dijital Yerliler, Dijital Göçmenler ve Sınıf Yönetimi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (47), s.11-20.

BOYD, M. Danah and ELLISION, B. Nicole (2008). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship, Journal of Computer-Mediated Communication, Sayı:13 Cilt:1, s.210-230.

BRAUN, Virginia, CLARKE, Victoria (2006). Using Thematic Analysis in Psychology, Qualitative Research in Psychology, Sayı: 3, Cilt: 2, s.77-101.

CHOUDHARY, Amod (2014). Smartphones and Their Impact on Net Income Per Employee for Selected U.S. Firms, Review of Business and Finance Studies, Sayı: 5, Cilt: 2, s. 9-17.

FEREDAY, Jennifer, MUIR-COCHRANE, Eimear (2006). Demonstrating Rigor Using Thematic Analysis: A Hybrid Approach of Inductive and Deductive

Coding and Theme Development, International Journal of Qualitative Methods, Sayı: 5, Cilt: 1, s. 1-11.

FUCHS, Christian (2008). Internet and Society: Social Theory in The Information Age, New York: Routledge.

FUCHS, Christian (2016). Sosyal Medya, Eleştirel Bir Giriş. (Çev: Diyar Saraçoğlu ve İlker Kalaycı), Ankara: NotaBene Yayınları.

GÖKSÜN, Orhan Derya (2018). Sosyotelist Olma ve Sosyotelizme Maruz Kalma Ölçeklerinin Türkçeye Uyarlanması, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 21, Cilt: 3, s.657-671.

GÜLER, Cengiz (2011). Web 2.0: Blog, Wiki, (Editör) M. Erol Mutlu. Yeni İletişim Teknolojileri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, s.50-72.

<https://www.bilimvetekno.com/dijital-yerli-nedir/> (Erişim tarihi: 27.09.2019).

<https://dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/> (Erişim tarihi: 13.02.2020).

<https://www.haberturk.com/turkiye-de-akilli-telefon-kullanim-orani-nedir-1793115-ekonomi> (Erişim tarihi: 30.09.2019).

<https://www.mobiroller.com/tr/blog/dunya-capinda-akilli-telefon-kullanimi-ne-durumda/> (Erişim tarihi: 30.09.2019).

IŞIK, Metin ve KAPTANGİL, İrem (2018). Akıllı Telefon Bağımlılığının Sosyal Medya Kullanımı ve Beş Faktör Kişilik Özelliği İle İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinden Bir Araştırma, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Sayı: 7, Cilt: 2, s.695-717.

KARABULUT, Burak (2015). Bilgi Toplumu Çağında Dijital Yerliler, Göçmenler ve Melezler, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 21, s.11-23.

KARADAĞ, Engin, TOSUNTAŞ, Şule Betül, ERZEN, Evren, DURU, Pınar, BOSTAN, Nalan, ŞAHİN, Berrak Mızrak, ÇULHA, İlkey ve BABADAĞ,

Burcu (2015). Determinants of phubbing, which is the sum of many virtual addictions: a structural equation model. *Journal of Behavioral Addictions*, Sayı 4, s.60-74.

KARADAĞ, Engin, TOSUNTAŞ, Şule Betül, ERZEN, Evren, DURU, Pınar, BOSTAN, Nalan, ŞAHİN, Berrak Mızrak, ÇULHA, İlkay ve BABADAĞ, Burcu (2016). Sanal Dünyanın Kronolojik Bağımlılığı: Sosyotizm (Phubbing), *ADDICTA: The Turkish Journal of Addictions*, Sayı: 3, Cilt: 2, s.223-269.

KIETZMANN, H. J., HERMKENS, Kristopher, McCARTHY, P. Ian and SILVESTRE, SILVESTRE, BRUNO (2011). Social Media? Get Serious! Understanding The Functional Building Blocks of Social Media, *Business Horizons*, Sayı: 54, Cilt: 3, s.241-251.

KRASNOVA, Hanna, ABRAMOVA, Olga, NOTTER, Isabelie and BAUMANN, Annika (2016). Why Phubbing is Toxic for Your Relationship: Understanding the Role Of Smartphone Jealousy among “Generation Y” Users, *Twenty-Fourth European Conference on Information Systems (ECIS)*, İstanbul, Turkey.

LYONS, Antonia and ROHLEDER, Poul (2015). *Qualitative Research in Clinical and Health Psychology*, United Kingdom: Palgrave Macmillan.

MANGOLD, Glynn. W. and FAULDS, J. David (2009). Social Media: The New Hybrid Element of The Promotion Mix, *Business Horizons*, Sayı: 52, Cilt: 4, s.357-365.

MARKS, David F. and YARDLEY, Lucy (2004). *Research Methods for Clinical and Health Psychology*, London: Sage.

PRENSKY, Marc (2004). The Emerging Online Life of The Digital Native, http://www.marcprensky.com/writing/PrenskyThe_Emerging_Online_Life_of_the_Digital_Native-03.pdf (Erişim tarihi: 26.09.2019).

ROBERTS, James A. and DAVID, Meredith E. (2016). My life has become a major distraction from my cell phone: Partner phubbing and relationship satisfaction

among romantic partners, Computers in Human Behavior, Sayı: 54, s.134-141.

SALDANA, Johnny (2009). The Coding Manual for Qualitative Researchers, London: Sage.

SIMONS, Lucy, LACHLEAN, Judith, SQUIRE, Corinne (2008). Shifting the Focus: Sequential Methods of Analysis with Qualitative Data, Qualitative Health Research, Cilt:18, s.120-132.

TAYLOR, Steven J. and BOGDAN, Robert C. (1989) Introduction to Qualitative Research Methods: The Search for Meanings, New York: John Wiley & Sons.

ÜNAL, Tutgun Aylin ve ARSLAN, Ahmet (2013). Devlet ve Vakıf Üniversiteleri Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Cep Telefonu Kullanım Sıklıklarını ve Marka Tercihlerinin Karşılaştırılması, Gaziantep University Journal of Social Sciences, Sayı: 12, Cilt: 1, s.1-19.

EK 1-Görüşme Soruları

Gündelik Yaşam ve Sosyal Medya kategorisi için sorulan sorular

Sosyal medyayı hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?

Gündelik yaşamınızda sosyal medyanın yerini nasıl değerlendirirsiniz?

Arkadaşlarınızla bulduğunuz zaman akıllı telefon üzerinden sosyal medya profillerinize sık bir şekilde girer misiniz?

Akıllı Telefon Bağımlılığı kategorisi için sorulan sorular

Günde kaç kere akıllı telefonunuza bakıyorsunuz?

Akıllı telefon üzerinden sosyal medya profillerinize girmek sizi tatmin ediyor mu?

Gece yatmadan önce ve sabah uyanır uyanmaz akıllı telefonunuza bakıyor musunuz?

Yüz Yüze İletişim Sırasında Akıllı Telefon Kullanımı kategorisinde sorulan sorular

Sizin için yüz yüze iletişim mi yoksa sosyal medya üzerinden kurulan iletişim mi daha önemli?

Arkadaşlarınızda buluşup, bir şeyler yaptığınız sırada akıllı telefonunuza bakma ihtiyacı duyuyor musunuz?